

Christus Triumfatorkerk, 1 oktober 2023

Lezing: Openbaring 2: 1-7 en 3: 14-22

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

KOMEN

- Welkomstwoord
- Aanvangslied 'Komt ons in diepe nacht ter ore' (lied 489: 1 en 3)
- Moment van Stilte
- Begroeting en bemoediging
- Psalm van de zondag Psalm 78:1 'Mijn volk, ik ga geheimen openleggen.'
- Kyriëgebed
- Glorialied 'Zonne en maan' (lied 303: 1 en 2)

WOORD

- Voor de kinderen

Gebed

Gesprek: versluierd

Lied met de kinderen 'Laat zo je licht maar schijnen' (HH 685)

- Inleiding

Vorige week zijn we ons avontuur in het boek van de Openbaring van Jezus Christus aan Johannes begonnen en lazen we het eerste hoofdstuk. De proloog en het eerste visioen. Over zeven kandelaars. Die zeven kandelaars verwijzen naar de zeven gemeenten, zeven christelijke kerkjes die Johannes goed kende. Kerkjes uit zijn werkgebied.

In hoofdstuk 2 en 3 van het boek Openbaring schrijft hij aan deze zeven kerkjes een brief. Een herderlijk schrijven van de bisschop. Of misschien was het wel een rondzendbrief – heel het boek openbaring, dat rondging door de zeven kerken van Klein Azië: Efeze, Smyrna, Pergamum, Tyatira, Sardes, Filadeldia en Laodicea.

Hoe dan ook: vandaag lezen twee van deze brieven de eerste aan Efeze en de laatste aan de christenen in Laodicea.

- Schriftlezing: Openbaring 2: 1-7
- Lied 'Voor alle heiligen in de heerlijkheid' (Lied 727:1 en 3)
- Schriftlezing: Openbaring 3: 14-22
- Lied 'Voor alle heiligen in de heerlijkheid' (Lied 727:5 en 6)
- Preek

Het is verassend concreet, het zo gevreesde boek van de Openbaring van Johannes in deze twee hoofdstukken. Het gaat over echte mensen, over echte geloofsgemeenschappen, in plaatsen die echt bestaan. **Hier zijn ze:** de zeven gemeenten in Klein Azië.

Natuurlijk: je moet er even doorheen bijten, want ook hier is de taal van de apocalyptiek niet ver weg. En natuurlijk verwijst Johannes ook nog even terug naar het openingsvisioen dat we vorige week hier in de kerk lazen. In alle zeven brieven komt er iets van dat visioen terug. Bij de brieven die wij vandaag lezen, de eerste en de laatste. Gaat het over de 'Hij' die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt en wandelt tussen de zeven gouden kandelaars – dat gaat over Jezus zo leerden we vorige week. De sterren zorgen voor een hemels licht en de zeven kandelaars dat zijn de zeven gemeenten in Klein

Azië, die het licht doorgeven en verspreiden. Het is de Heer zelf die dit zegt – dat geeft een legitimering, het geeft gezag aan de brief.

En ook in de andere brief die we lazen, de brief aan de gemeente te Laodicea, de zevende brief, verwijst Johannes even terug naar het openingsvisioen, want ook daar wordt over de trouwe en waarachtige getuige gesproken, die nu in de brief het woord voert.

Maar als we daar door heen kijken, als onze ogen gewend zijn aan de taal van het visioen, dan blijkt het over echte mensen te gaan, met echte problemen.

Het lijkt wel een soort kerkvisitatie, wat er in deze brieven wordt aangekaart.

Johannes is in deze brieven een soort interim-manager.

Of de voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie die onderzoek doet naar het geestelijke klimaat van de kerken in Klein Azië. Zeven gemeenten zijn het. Dat is niet toevallig. In deze zeven gemeenten wordt de hele kerk aangeschreven. De zeven kerkjes in het Zuidwesten van wat wij tegenwoordig Turkije noemen staan voor alle christelijke gemeenten in de verdrukking. En in die zin gaat het dus ook over ons. Over onze positie in de Nederlandse samenleving, over hoe wij ons als gemeente en als individu staande houden in een wereld niet misschien niet direct vijandig is ten opzichte van ons en ons geloof, maar dan toch zeker onverschillig of onwetend en soms ook onvriendelijk.

Zeven gemeenten. Johannes kent ze goed. De overleving wil dat Johannes in Efeze woonde voor hij verbannen werd naar het piepkleine eilandje Patmos. In de eerste eeuw was Efeze na Rome en Korinte de derde belangrijkste stad van de oudheid. Een rijke handelsstad op het knooppunt van drie drukke handelsroutes. Nu nog zijn de mooiste opgraving van Turkije te bewonderen in Efeze. Aan de kerk in die stad schrijft Johannes zijn eerste brief. Tenminste de ik-persoon is de Mensenzoon zelf, maar het klinkt alsof Johannes hem de woorden in de mond legt.

“Ik weet wat u doet,” zo horen we. De mensenzoon kent ons. Om niet te zeggen hij kijkt door je heen. Er zit een impliciete waarschuwing in de tekst: ‘Doe je niet anders voor dan je bent. Je valt toch wel door de mand.’

Toch is wel een pastorale brief, want hij begint goedkeurend en prijzend. De christenen in Efeze zetten zich in voor het Evangelie. Ze treden op tegen boosdoeners en leugenaars, tegen valse profeten. En er werd wat af gepredikt in die tijd. Het moet een komen en gaan geweest zijn van predikers en probeer dan het kaf maar van het koren te scheiden.

Maar, zo lezen we: in Efeze lukt dat, ze zijn standvastig zonder te verslappen.

En dan komt de kritiek. ‘U hebt de liefde van weleer opgegeven!’ Het is niet helemaal duidelijk welke liefde hier bedoeld wordt. De liefde voor het geloof en voor God was er nog, anders kloppen de complimenten niet. Dus dan moet het wel een gebrek aan onderlinge liefde zijn. De naastenliefde. Het er-zijn voor je mede-gemeenteliden en medemensen. *Waar de liefde ontbreekt, is geen gemeente.* Het is de kern van de verkondiging van Johannes in alle geschriften die aan hem zijn toegeschreven. Zonder liefde verdient deze gemeente niet lichtdrager van Christus te zijn, dan wordt de kandelaar uit de gemeente weggehaald.

Tot slot toch ook nog op de valreep een compliment: “Het pleit echter voor jullie dat jullie net als Ik de praktijken van de Nikolaiëten verafschuwen.” Wie zijn dat nu weer – kan je je afvragen. De Nikolaiëten vormden een soort sekte, die naast het christendom ook andere heidense gebruiken onderhield, zoals ook het brengen van offers aan heidense goden. Blijkbaar zijn ze uit de gemeente gegooid.

Kunnen wij iets met deze brief, als een kleine christelijke gemeente 2000 jaar later? Bemoedigt het ons als christelijke gemeente in de verdrukking? Of staat het toch te ver van ons af? Met offers in heidense tempels en valse profeten.

Het stelt op zijn minst een vraag aan ons – deze eerste brief uit Openbaring. Wat is de kern van onze gemeente? Staat bij ons de liefde ook centraal? Het stelt een vraag naar onze identiteit. Waar staan wij voor? Houden wij het evangelie van Jezus Christus hoog, of verwatert het ook een beetje door de veelheid van invloeden die op ons afkomen? Heidense tempels zijn er niet meer, maar verleidingen zijn er des te meer. Bieden wij er weerstand tegen? En moet dat eigenlijk wel? Durven we er met elkaar over te spreken?

We slaan vijf brieven over en staan nog stil bij de zevende brief – de heftigste brief: de brief aan de kerk van Laodicea. Er staat een beroemd citaat in: “Was u maar koud of warm! Maar nu u lauw bent in plaats van warm of koud, zal Ik u uitspuwen.” Sowieso liegt de brief er niet om. De gemeente in Laodicea wordt lauwheid, onverschilligheid verweten. Johannes mist het vuur bij de gemeente. Ze sparen de kool en de geit en het lijkt ze allemaal niets te doen.

Wat was er aan de hand met die arme Laodiceers?

Nou allereerst: arm waren ze bepaald niet. Laodicea was de rijkste stad van de zeven steden hier die ter sprake komen. De stad kende grote welvaart. Beroemd zijn de banken die er stonden – het was de Zuid-As van Klein Azië. Geroemd werden de stoffen die er geweven werden van de zwarte schapen uit de heuvels rond de stad. Bovendien stond er een beroemde geneeskunde opleiding. Ze maakten er een fameuze oogzalf – als je de oudheidkundige verslagen met geloven.

Het leidt geen twijfel dat ook de christenen in Laodicea goed bemiddeld waren. En daarom Johannes gaat vol op het orgel. Dat zie je ook in het Grieks. Hij rijmt en allitereert er op los. Deze rijke bankiersstad krijgt te horen dat ze arm is. “U beseft niet hoe ongelukkig u bent, hoe armzalig, berooid, blind en naakt.” Want het ware goud is bij Jezus te koop: “koop van Mij goud dat in het vuur gelouterd is, en u zult rijk zijn.

En de beroemde zwarte stoffen uit Laodicea, van de zwarte schapenwol, behoeden je niet voor je je naaktheid tegenover God, Johannes schrijft: “Witte kleren heb je nodig om je naaktheid te bedekken, zodat je je niet meer hoeft te schamen”

En inderdaad ook de oogzalf komt ter sprake. Want ondanks kundige artsen en wonderzalf: je bent nog steeds blind. Gebruik de oogzalf van de mensenzoon – dan zal je pas echt weer gaan zien.

Alsof de brieveschrijver er plezier in heeft – hij gebruikt alles om de Laodiceeër en hun christelijke gemeenschap, die het blijkbaar hoog in de bol heeft, op zijn plaatst te zetten.

Geen vlees noch vis, zijn ze. Ze zijn lauw.

Zelf dat moet de Laodiceeërs hebben geraakt. Want Laodicea bezat geen natuurlijke watervoorziening. Het water werd in buizen aangevoerd vanuit de hete bronnen in Hiërapolis. En dat koelde af tijdens het transport, en als het eenmaal in Laodicea was, dan was het inmiddels lauw. En van lauw water moet je overgeven. Was je maar koud of warm, Laodicea, maar je bent om te kotsen....

In deze laatste brief wordt alles op scherp gezet. En de op zijn kop.

Laodicea denkt rijk te zijn en goed gekleed en trots op de oogheelkunde, maar de inwoners zijn arm, naakt en blind. Het is een klap in het gezicht voor de christenen die deze brief in hun kerkdienst voorgelezen krijgen. *Zo dan!*

En nu?

Nou eerst maar eens bij jezelf te raden gaan: waar ben ik lauw, waar ben ik blind, waar ben ik arm. Durf ik stelling te nemen, of ben ik laf en houd ik me op de vlakte? En hoe rijk ik ook ben, heb ik er ook iets aan dat geld? Of verlang ik eigenlijk naar een diepere geestelijke rijkdom, en zo ja: hoe werk ik daaraan? Zoek ik God in de stilte? Durf ik het uit te houden als ik Hem niet vind? Praat ik met mensen over mijn geloof en zoek ik zo verdieping?

Wat zie ik over het hoofd, waar leef ik aan voorbij?

Johannes schrijft dit niet om de Laodiceeërs of om ons de grond in te schrijven.

Nee, het staat er om ons verder te helpen: we zijn er dichtbij. Jezus staat voor de deur. “Als iemand Mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik binnenkomen,” zo horen we. “En we zullen samen eten, Ik met hem en hij met Mij.

Het is in alle directheid een bemoediging.

Want Openbaring blijft vooral een Troostboek. Niet voor niets eindigen alle zeven brieven met een verwijzing naar de overwinning van het goede. De bede is steeds: uw koninkrijk kome.

Maar dat ontslaat ons toen en nu niet van onze eigen verantwoordelijkheid. We worden juist uit onze passiviteit en slachtofferrol getrokken. Dus niet: “acht oorlog en ziekten, ze blijven

bestaan, wat doet het er toe welke keuzes ik maak.” Of: “ach, het wordt steeds leger in de kerk. Minder mensen, minder jongeren, minder geld. Wie gelooft het nog? De oproep is ook in de brieven van vandaag, om actief je plek in de samenleving in te nemen. Juist op zo’n wijze dat je blijft wie je bent en je geloof en je identiteit niet verloochend.

Toegeven aan de lauwheid, water bij de wijn doen, dat maakt je de verliezer.

Leef uit je geloof. Bemoedig elkaar in de gemeenschap. Houd elkaar op de been houden. Blijf het vertrouwen en het geloof delen – dat maakt je winnaar.

Uiteindelijk.

Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt.

Amen

- Muzikaal intermezzo

ANTWOORD

- Lied ‘De toekomst van de Heer is daar’ (lied 767: 1, 4, 5 en 7)
- Dankgebed en voorbeden, stil gebed, Onze Vader
- Collecte

Gaan

- Slotlied ‘Eens komt de grote zomer’ (Lied 747: 1 en 2)
- Zegen, gevolgd door gezongen “Amen”
- Orgelspel